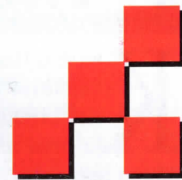

BOBOVAC

LIST VAREŠKIH HRVATA

GODINA VII.

BROJ 81

VAREŠ

RUJAN 2001.

Cijena 1 KM • 4 Kn

Za inozemstvo 2 DEM

Kad su iz Haaga prispjele optužnice protiv "njihovih", Bošnjaci padoše na tjeme. A=Ž, izjednačuju se agresor i žrtva, bila je prva reakcija. Pogrešno. Haag je najzad izjednačio žrtve sa žrtvama, pa su time i pobijeni Hrvati postali službeno priznati kao žrtve, a kad je tako, red je da netko zbog toga i odgovara. Sitnica, bila je sljedeća reakcija. Zbog 200 mrtvih civila i ratnih zarobljenika na širem području srednje Bosne, kako misle eminentni bošnjački krugovi, ne treba dizati prašinu i previše tražiti pravdu jer te žrtve nisu Hrvatima nanijete smišljeno i planski – nije u tim zločinima bilo ničeg dirigiranog, nego se, eto, spomenuite ubijalo usput i proizvoljno, pa što će još odgovarati za to oni koji to tada nisu mogli spriječiti. Ali ni htjeli sankcionirati! – to se, valjda, zviždi. U tim je neprilikama pravo lice pokazao i multifunkcionalni Lagumdžija zaprijetivši nadležnim organima vlasti da će, ako deložiraju obitelj nekoga od optuženika, što je bilo na pomolu, morati deložirati najprije njega. Toliko o poštivanju zakona zemlje čijoj je diplomaciji, i vladi, upravo on na čelu. No, i drugome je optuženiku obećao "pogurati" sina na fakultetu tako da ovaj, učio-ne učio, sada nema što brnuti. Diploma će biti sređena, što bi, da nije u pitanju on osobno, Lagumdžija vjerojatno ocijenio kao tipičan primjer bh. korupcije.

U ramu spomenutih optužnica uklopilo se i onih 3-5 tisuća mudžahedina koji su harali srednjom Bosnom ratujući na strani Armije BiH, ali se na toj slici ne vidi baš najjasnije tko stoji iza njih. Nagada se da bi to mogao biti Izetbegović, koji je poznat i kao počasni zapovjednik Sedme muslimanske, danas viteške brigade. Vodeći

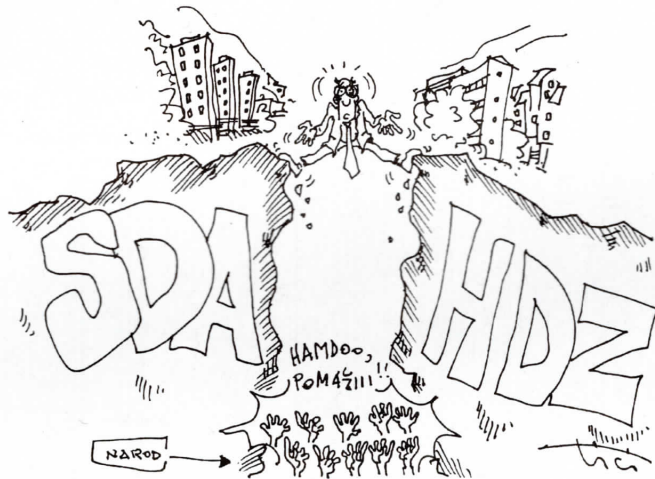
američki dnevnik *The New York Times* također podsjeća da bi proces protiv osumnjičenih bošnjačkih časnika mogao napokon otkriti pozadinu borbe "tajnog pokreta mudžahedina u Bosni", koji su, usput kazano, operirali i na vareškom području u studenom 1993. godine. Baza im je bila u zgradi strelišta na Koti.

Nadasve, vjeruje se da bi se broj optuženih na bošnjačkoj strani mogao i povećati. Vremena ima, a i kandidata za njih. Tako se život iznenada

telji naložili vatru i pod nogama ljudi iz ratnoga Predsjedništva BiH, pa je u toj kući izašao na vidjelo skandal s nestankom pojedinih stenograma (koje je **Carla del Ponte** došla zatražiti i sama), što netko pripisuje bošnjačkoj obavještajnoj službi, a netko (iz njezinih redova) nestancima el. energije u opkoljenom Sarajevu zbog kojih neke(!) sjednice navodno nisu ni snimane. A kako će nestati ono čega nema, svatko bi se zapitao da nije očita podvala posrijedi.

Optuženi, branite se – povikaše neki u međuvremenu i na **Jadranka Prlića**, da se Sarajevo malo rastereti, a slijedom aktualiziranja afere za zatočeničkim logorima u Hercegovini tijekom rata. No ovaj se rođeni ekvilibrist zasad dobro nosi s brojnim za njega zainteresiranim novinama tako što u jednom izdanju ustvrdi da nikad nije nosio uniformu, a već u sutrašnjem doda "osim u jednom periodu 1992. godine". Novinari mu iskopali fotografiju, no svi su im napori izlišni dok Haag o njemu šuti. Novine, razne nezavisne, isto tako potenciraju procesuiranje petnaestorice u ratu najutjecajnijih Hrvata Žepča pred Kantonalnim sudom u Zenici, ali je težina inkriminacija takva da svakoga čudi što njih, kao ostale krupne zvjerke, ne uzme procesuirati sam Haag.

Tako je u nas žarilo pravo haaško ljeto i taman da se čovjek malo odmakne i odmori od svih tih suđenja, da bi se malo zabavio kao sav normalan svijet, upali TV i naiđe na košarku. Europa se zabavila basketom. I kad bh. selekcija žalosno otpade s natjecanja već nakon prvog kruga, znate već što veli klasičan bosanski komentator: suci su ovdje zaista krivi, Europska košarkaška asocijacija se zbilja mora nad ovim zamisliti... Toliko o sucima.

IZMEĐU DVA BROJA

zakomplicirao **Šerifu Patkoviću**, istaknutom zapovjedniku Sedme muslimanske, trenutno ministru u Vladi Zeničko-dobojskog kantona, čije se ime već u ovim optužnicama vezuje za smaknuće zarobljenog vojnika HVO-a. Njegov ga je predsjednik BPS-a **Sefer Halilović** nakon toga i sam dobro "nagazio"...

Čvrsto se držeći, u nas glumljeno neshvaćene, objektivne odgovornosti, haaški su istraži-

IZ ŽUPNIH MATICA

VAREŠ

Kršteni: Andrej i Arijana Piljić (Marija i Svjetlane), Leo Ante Šimundić (Zlatka i Mirjane), Tiny Ilić (Tomislava i Danijele), Vedran Dodik (Franje i Branke), Dani Dodik (Zlatka i Svjetlane), Jelena Ljevak (Roberta i Ivone).

Vjenčani: Marko Mutić i Dajana Đukić, Tomislav Ilić i Danijela Drijenčić, Mario Piljić i Svjetlana Jarčević.

Umrli: Petar Kokor (1927.), Felka Laješić r. Pelivanović-Brkan (1926.), Marija Šurkić r. Antunović (1931.), Nada Pogarčić r. Krajinović (1937.), Marija Malbašić (1938.), Katarina Šušnjara r. Miočević (1933.).

VIJAKA

Vjenčani: Jozo Franjkić i Danijela Filipović, Vitomir Pavlič i Zorica Martinović.

Umrli: Ana Ilić rod. Franjkić (1925.), Anda Matičević r. Šimić (1914.).

Grupa žena hodočasnica iz Vareša najsrdačnije zahvaljuje župniku **fra Gabrijelu Tomiću** za topao doček prilikom dolaska u olovsko svetište Blažene Djevice Marije.

Bobovac su financijski potpomogli **Vesna i Stjepan Miličević** iz Alphena (Nizozemska) sa 100 DEM, na čemu im uredništvo toplo zahvaljuje.

TUŽNO SJEĆANJE

Dana 25. kolovoza 2001. godine navršilo se devet godina otkako s nama nije naš dragi sin i brat

MIROSLAV TERZIĆ

(18.VI.1965. – 25.VIII.1992.)

Vrijeme prolazi, ali ništa ne može izbrisati Tvoj dragi lik. Uvijek ćeš živjeti u našim srcima i biti beskrajno voljen.

Tvoja majka i brat s obitelji

TUŽNO SJEĆANJE

Dana 11. rujna 2001. navršila se tužna godina od prerane smrti naše voljene

JASNE PEJČINOVIĆ

(30.I.1955. – 11.IX.2000.)

Draga naša Jasna, već godinu dana odmaraš svoje izmučeno i napačeno tijelo, a tvoja se duša sigurno veseli u raju. Dok mi živimo, i ti ćeš živjeti s nama.

Mama Magdalena i sestra Anica

Fotografi na omotu: **Color 21 & M. Marijanović**

PRVI TURISTI NA STRICE

U srpnju 2001. g. selo Strica bilo je bogatije za prve poslijeratne turiste. Naime, u smještajnom kapacitetu obitelji **Berberović** tjedan dana boravila je obitelj **Galijašević** iz Sarajeva. Riječ je o bivšoj profesorici na Poljoprivrednom fakultetu u Sarajevu te UN-ovom ekspertu za krumpir. Povod za njihov dolazak bila je emisija BHT-a "Živjeti s prirodom".

Gosti su se pohvalno izrazili o gostoljubivosti domaćinâ, ljepoti predjelâ, adekvatnim rutama za šetnju i savršeno čistom zraku, a u nedostatke su ubrojili lošu prometnicu od Vareša do Strice, nedostatak smještajnih kapaciteta s punim pansionom i nedovoljnu promidžbu. Ovi gosti su mišljenja da se Varešani trebaju više posvetiti stočarstvu (posebice ovčarstvu i govedarstvu), proizvodnji zdrave hrane i krumpira, te seoskom turizmu, jer za sve to postoje dobre i realne pretpostavke.

"NULA" NIJE ZA KUPANJE

Higijensko-epidemiološka služba Doma zdravlja Vareš – Pržići je u prvoj polovici mjeseca kolovoza

izvršila bakteriološku analizu vode jezera na lokaciji rudnika Smreka, popularne varenke "Nule", i utvrdila da je voda u velikoj mjeri onečišćena te da kao takva nije preporučljiva za kupanje. Nakon što je o tome obaviješteno lokalno stanovništvo, na "Nuli" je znatno smanjen broj kupaca.

RADIO "BOBOVAC" POD UPITNIKOM

Na adresu Hrvatskog radija "Bobovac" Vareš 22. kolovoza stigla je Odluka Regulatorne agencije za komunikacije (CRA) prema kojoj ova radijska postaja nije dostigla neophodan broj poena te se zbog toga odbija njezin zahtjev za izdavanje dugoročne dozvole za emitiranje u sarajevskoj regiji. Inače, CRA izdaje dugoročne dozvole na temelju triju odjeljaka: kvalitete programa, tehničkih operacija i mogućnosti, te financijskih pokazatelja, a Radio "Bobovac" je po prva dva odjeljaka dobio pozitivne ocjene. Protiv prvostupanjske odluke pravovremeno je podnesen opsežan i argumentiran priziv Vijeću CRA,

pa djelatnici Hrvatskog radija "Bobovac" Vareš vjeruju da će novom odlukom biti omogućen daljnji rad jedinoga elektronskog medija u Varešu. Oni ovim putem ujedno zahvaljuju svojim slušateljima na bezrezervnoj podršci koja je najbolje potvrđena peticijom koju je potpisalo preko 1.100 Varešana.

ODLIČAN NASTUP ŠAHISTA

Od 24. do 28. kolovoza u hotelu "Zenit" u Neumu održano je Prvenstvo I. i II. lige Šahovskog saveza Herceg-Bosne, na kojem su sudjelovali i šahisti i šahistice Šahovskog kluba "Napredak" Vareš, inače članovi II. lige. Na kraju natjecanja oni su, među ukupno 9 ekipa, zauzeli odlično 3. mjesto. Treba naglasiti i činjenicu da su za ŠK "Napredak" nastupili isključivo domaći šahisti, dok su sve ostale ekipe angažirale pojačanja iz Republike Hrvatske, ali i neka svjetski poznata šahovska imena.

OKONČANA 9. SJEDNIČA OV VAREŠ

Nastavak 9. sjednice Općinskog vijeća Vareš održan je 28. kolovoza. Prilikom usvajanja dnevnog reda vijećnik HDZ-a **Pavao Vidović** predložio je da se u dnevni red kao posebna točka uvrsti davanje podrške Hrvatskom radiju "Bobovac" Vareš u postupku dobivanja dugoročne dozvole za emitiranje programa, ali taj prijedlog nije prihvaćen. Vijećnici su nakon toga usvojili Informaciju o dostignutom stupnju privatizacije državnih poduzeća na području općine Vareš, donijeli Odluku o paušalnom plaćanju poreza na dobit i Odluku o utvrđivanju površina za parkiranje motornih vozila, te usvojili Izvješće o izvršenju općinskog proračuna za prvih šest mjeseci 2001. g., Informaciju o sigurnosnom stanju i Informaciju o provedbi imovinskih zakona na području općine Vareš. Inače, i ovu je sjednicu obilježila izrazita podijeljenost vijećnika po pojedinim točkama dnevnoga reda.

SASTANAK S RATNIM STRADALNICIMA

Na inicijativu ratnih stradalnika općine Vareš, pripadnika HVO-a i Armije BiH, koncem kolovoza Vareš su posjetili ministrica za pitanja branitelja Federacije BiH **Suada Hadžović**, njezin zamjenik

Dobrica Jonjić, predsjednik Hvidre Zeničko-dobojskog kantona **Zoran Andrić**, te predsjednik i tajnik Skupštine RVI Zeničko-dobojskog kantona **Mirzet Suljagić** i **Mirsad Varupa**. Održan je i sastanak s općinskim načelnikom **Hamdom Fatićem**, djelatnicima općinskog Odjela za boračko-invalidsku zaštitu, te čelnicima varenke podružnice Hvidre i Udruženja RVI Vareš, na kojem se raspravljalo o stambenoj problematici, s posebnim osvrtom na dodjelu stanova ili placeva za izgradnju kuća članovima spomenutih udruga, te o mogućnostima financiranja stradalničkih udruga iz općinskog proračuna. Na koncu je zaključeno da povrat imovine ratnim stradalnicima mora biti prioritet, a općinski načelnik je na sebe preuzeo obvezu da u narednom razdoblju radi na rješavanju naznačenih problema. Treba napomenuti i to da su gospoda Suljagić i Varupa, ne želeći sudjelovati u raspravi, napustili sastanak, a ostali nazočni su osudili njihov postupak.

IZVANREDNA SJEDNICA OPĆINSKOG VIJEĆA

Razmatranje situacije u DI "Zvijezda" d.d. Vareš povodom stupanja u štrajk zaposlenih radnika bila je jedina točka dnevnog reda 4. izvanredne sjednice Općinskog vijeća Vareš održane 5. rujna. Osim vijećnika sjednici su nazočili i članovi sindikalnih i upravnih odbora DI "Zvijezda" i DP "Šumarstvo" Vareš, direktori tih tvrtki **Ljubo Kasapović** i **Mehmed Frljak**, općinski načelnik sa svojim zamjenikom i pomoćnicima te predstavnici kantonalne Agencije za privatizaciju i kantonalnog Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Osnovni problem s kojim je DI "Zvijezda" suočena jest kronični nedostatak oblovine za preradu koja je ranije dobavljana od DP "Šumarstvo". Na sjednici je izneseno dosta različitih mišljenja i načina na koje bi se postojeći problemi mogli prevladati, da bi na koncu bio usvojen zaključak prema kojem će DP "Šumarstvo" isplatiti po 150 KM za svih 248 zaposlenih radnika u DI "Zvijezda" na ime sijećajskih plaća te da će i nakon toga isplaćivati po 100 KM za ukupno 140 radnika DI "Zvijezda". Radnicima DI "Zvijezda" dozvoljena je i eksploatacija šume u tzv. odjelu 40.

TUŽNO SJEĆANJE

Dana 12. rujna 2001. navršila se godina dana od smrti našega voljenog supruga, oca i djeda

BOŽE PAVLIĆA
(4.IX.1941. – 12.IX.2000.)

Supruga Ana, kćerke Brankica i Dijana, unuk Leo, zetovi, te rodbina i prijatelji

ZAHVALNICA

Povodom smrti naše drage supruge, majke, bake i sestre

MARIJE ŠURKIĆ rođ. ANTUNOVIĆ
(28.IV.1931. – 8.VIII.2001.)

zahvaljujemo rodbini, prijateljima i poznanicima koji nam u najtežim trenucima uputiše riječi ohrabrenja i utjehe.

Ožalošćena obitelj

TUŽNO SJEĆANJE

Dana 19. rujna 2001. navršava se godina dana od smrti našega dragog supruga, oca, brata, djeda i punca

RAJMUNDA RAJKOVIĆA
(21.VIII.1924. – 19.IX.2000.)

Počivao u miru Božjem!

S ljubavlju: supruga Elizabeta, kćerke Bruneta i Evica, unučad Bruno, Davor i Lea, zetovi Marijan i Dubravko te sestre Ruža i Gordana

ČOVJEK JE ČOVJEKU - ČOVJEK!

D. Pavlič

Karitativna udruga "Majka Te rezija" osnovana je u svibnju 1998. godine kada je brojila 103 člana, a danas ima 95 aktivnih članova. Sredinom kolovoza 2001. g. održana je redovna godišnja skupština ove udruge na kojoj je razmotreno i usvojeno izvješće o radu u periodu kolovoz 2000. – kolovoz 2001. Ovdje prenosimo najinteresantnije stavke iz tog izvješća.

HUMANITARCI POSJETILI RAMU I MEĐUGORJE

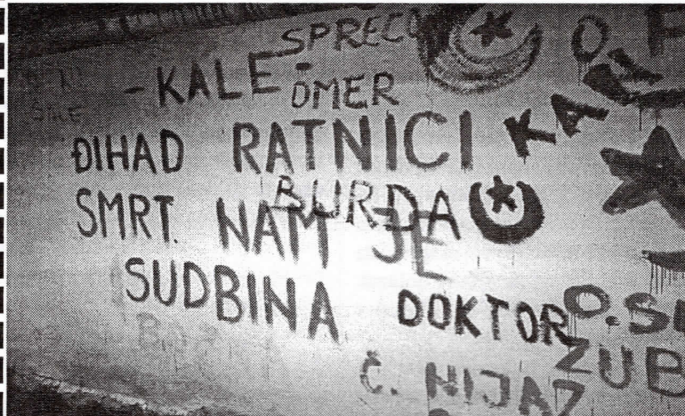
Preko stotinu članova i dobročinitelja Udruge "Majka Te rezija" posjetilo je 25. kolovoza o.g. svetište Majke Božje u Međugorju te Franjevački samostan i Kuću mira u Rami, a time i bivšega vareškog župnika fra Matu Topića i kapelana fra Milu Kovačevića. Taj posjet je u biti svojevrsna nagrada članovima Udruge za njihovo zalaganje i pažnju koju u Varešu posvećuju bolesnim i nemoćnim osobama.

U suradnji s Caritasovom pučkom kuhinjom, članovi Udruge svojim su štitičenicima na kućne adrese dostavili 20.000 objeda (7.000 na području Vareša i 13.000 na području Vareš Majdana). Također su redovito obilazili bolesnike, kupali ih i prali im rublje, čistili im domove, nabavljali hranu i lijekove

te po potrebi pružali medicinsku pomoć. Štitičenike su obišli i uručili im prigodne darove i za Dan bolesnika (12. veljače), za Božić, Uskrs i Miholjdan. Obilazili su i bolesne osobe na području vijačke i boro vičke župe, a u travnju ove godine posjetili su i povratnike u Stupnom Dolu.

Kod teških bolesnika – Anice Zekić, Janje Miočević, Rose i Bogdana Markovića i Kate Bajer – stalno su dežurala 22 člana Udruge. Treba istaknuti i akciju prikupljanja novčane pomoći za liječenje bolesne djevojčice Lee Parić (u tu je svrhu prikupljeno 545 KM). U izvještajnom razdoblju održano je 11 radnih sastanaka, a u rujnu prošle godine predsjednica Udruge Gordana Lukić boravila je na seminaru u Neumu u organizaciji federalnog Ministarstva socijalne politike i izbjeglih i raseljenih osoba.

Na kraju svakako treba spomenuti i dobročinitelje ove udruge. Azra Zovko darovala je stroj za šišanje, Vlatka Kraljević kreme za njegu bolesnika, a Anton Prajo 100 guldena. Općina Čapljina je pak donirala tegljač voća i povrća. Uz sve to, 120 Varešana je za Dan bolesnika darovalo kolače i voće. Najznačajniju financijsku pomoć (30.000 KM) Udruga je ipak dobila od federalnog Ministarstva financija, za što su najzaslužniji naši sugrađani Anika Kostić i Krunoslav Jelić.

Potpisi mržnje

KAD HAAG POKUČA NA VRATA

Napokon je situacija sazrela za ovakvo pitanje: je li, a tko je sve oslobađao Vareš, i kako?! Samo da ne bude sad, na kraju balade o jednom finom oslobođenju, i to pred haaskim sudom, da je Vareš sâm pao, sâm se opljačkao i sve ostalo...

Neven S.

Kao posljednje veliko poprište hrvatsko-bošnjačkog rata u BiH, Vareš se našao uhvaćen u spiralu užasnih ubijanja svega četiri mjeseca prije potpisivanja Washingtonskog sporazuma. Tada je, pojednostavljeno rečeno, promijenio vlasnika. HVO, koji je od kraćeg okršaja sa srpskim paravojnim formacijama držao Hrvatima naseljena područja vareške općine pod svojom kontrolom, morao se povući i napustiti grad u akciji koju su poduzele združene snage iz sastava pet korpusa Armije BiH. Slavila se pobjeda i proglašeno oslobođenje Vareša, koji se vrlo naprasno rastao od 10 tisuća svojih stanovnika, razumije se Hrvata, a povijest se brisala gumicom i mijenjala na onim mjestima na koja bi upri prstom bilo tko iz krugova SDA. Ili Armije, svejedno, jer je ona tada već polagala račune isključivo vrhu te stranke, a ne državnom Predsjedništvu (što je ovih dana postalo posve razvidno dok traje potraga za stenogramima sa zasjedanjâ toga najvišeg državnog tijela u ratnom vremenu).

No, napokon je situacija sazrela za ovakvo pitanje: je li, a tko je sve oslobađao Vareš, i kako?!

Samo da ne bude sad, na kraju ba-

lade o jednom finom oslobođenju, i to pred haaskim sudom, da je Vareš sâm pao, sâm se opljačkao i sve ostalo...

RASPODJELA KRIVNJE

Prava rekonstrukcija ratnih zbivanja na području Vareša, posebice u drugoj polovici 1993. godine i u kontekstu ubijanja ili zlostavljanja Hrvata, tek će, valjda, uslijediti budući da su se u Haagu obreli i neki bošnjački časnici. A pritvoreni su oni (Alagić, Hadžihasanović i Kubura, op.aut.) pod čijim je zapovijedanjem, kako stoji u optužnici, izvedeno niz teških napada u srednjoj Bosni, od kojih je, po prilici, najveći bio, ili bar najopsežniji, upravo opći napad na Vareš. Međutim, u bošnjačkoj široj javnosti, ali i službenoj od koje se jedini ogradio političar Sejfidin Tokić, nikakva razloga za procesuiranje Bošnjakâ pred haaskim sudom jednostavno ne vide. U dobroj mjeri je to rezultat prikrivanja istine, o čemu se inače može vrlo slikovito govoriti kroz slučaj Borovice na našem području. Borovica je bila potpuno napušteno selo kad su u nju ušle snage iz sastava Trećega, zeničkog korpusa, kojima su dakle spomenuta trojica časnika svojedobno bili nadređeni. Od oko 1000 stanovnika samo četiri su čovjeka sače-

ZAHVALNICA

Povodom smrti naše drage

NADE POGARČIĆ rođ. KRAJINOVIĆ

(10.V.1937. – 11.VIII.2001.)

zahvaljujemo rodbini, susjedima, prijateljima i poznanicima koji su nam pomogli i bili uz nas u najtežim trenucima.

Ožalošćena obitelj

ZAHVALNICA

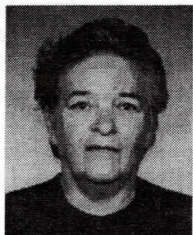
Povodom smrti naše drage supruge, majke, sestre i bake

KATARINE ŠUŠNJARE r. MIOČEVIĆ

(28.XII.1933. – 31.VIII.2001.)

izražavamo zahvalnost rodbini, prijateljima, susjedima i poznanicima koji su s nama podijelili našu bol.

Suprug Marijan, djeca Marija, Željko i Anto s obiteljima te braća i sestre

kala te osloboditelje i platili to glavom, još su i zapaljeni, što je otkrio UNPROFOR, ali nije, na žalost, i razotkrio do kraja! A i selo je divljački i u cijelosti spaljeno, župna crkva minirana i srušena, no **Izetbegović** je uvijek tvrdio da Armija nije srušila nijednu crkvu, dok je paljenje sela pripisano mjesnom stanovništvu. Ako bi se tako ružno našalila i službena obrana osumnjičenih tvrdeći da su se Hrvati Vareša ubijali i palili sami, onda joj preostaje samo objasniti što Armija BiH nije na Vareš poslala dvije-tri komisije da sve fino zabilježe, te što je ondje uopće radilo oko 10.500 pripadnika sve samih jurišnih postrojbi!?

Ovisno o tome koliko će u Haagu progovoriti trojica Bošnjaka, dobrovoljno uhićenih u zoru, krivica za neka nepobitna nedjela mogla bi se dijelom popeti dalje k bošnjačkome vojnom i političkom vrhu, a dijelom i spustiti te biti podijeljena sa zapovjednicima konkretnih postrojbi kao i s nositeljima bahate i nedjelotvorne civilne vlasti iz tog vremena. Nagovještaji o tome da će haški istražitelji zatražiti privođenje većega broja ratnih općinskih načelnika, u Varešu će svakako pasti na plodno tlo budući da je izvještavanje onodobne načelnice **Mervane Hadžimurtezić** o samouništenju Borovice i samo po sebi dovoljno nečuveno, a o ubojstvima, kojih je počinjeno 18 po ulasku Armije u grad pod njezinim upravljanjem, pogotovo bi mogla govoriti jer su ostala nekažnjena, kao što je nekažnjeno prošlo i nevideno pustošenje svega što je hrvatsko, a, *pride*, i srpsko. Pozivanje, pa onda izgon povratnika, te izbacivanje povratničke djece iz škole, njezina su isključiva odgovornost.

OPTUŽNICA – MIZERLUK?!

Ove svoje grijeh e, kako navodi optužnica, propuste, bošnjački vladajući krugovi, odveć frapirani procesuiranjem odgovornih iz vlastitih redova, ili pojedinci koji su postali zabrinuti zbog osobne uloge i odgovornosti u proteklom ratu, uporno nastoje relativizirati i svesti u razmjer sitnih incidenata, kakvi su, navodno, uvijek prisutni u ratovima. Sretna im je okolnost u tome što optužnica nigdje ne spominje progona, koji se, uzmemo li opet za primjer općinu Vareš, događao – kako se iz političke bivše načelnice vidi – čak i poslije Washingtonskog sporazuma. I pod pretpostavkom da se optužnica ne proširi po toj osnovi, ostaju brojni drugi elementi koji su samo u Varešu teži nego li, primjerice, cijela optužnica koja je podignuta protiv generala HV-a **Rahima Ademija**, a njega se drži odgovornim za ubojstvo 38 civila i zarobljenika, te palež i uništenje najmanje 164 kuće i pratećeg objekta. Da je kojim slučajem podignuta neka optužnica koja bi odvojeno tretirala zblivanja u općini Vareš, ona bi ovo za što se

optužuje Ademi, izuzev broja žrtava, uvelike nadmašila, iako se kroz bošnjačke naočale sudski proces protiv armijskih časnika opaža vrlo drskim, ciničnim i smiješnim. U optužnici protiv njih i ne navodi se dovoljno preciznih podataka osim "najmanje 200 poubijanih civila, bosanskih Hrvata i Srba" i to u nizu gradova srednje Bosne, "a još ih je mnogo više ranjeno ili povrijeđeno dok su se pokušavali sakriti ili pobjeći". Pritom ih se tereti i zbog ubojstava i mučenja zatočenika i zarobljenika, te za pljačkanje i uništavanje imovine bosanskih Hrvata, i Srba... Optužene se, doduše, tereti na temelju zapovjedne odgovornosti, dok se djela

vene namjere i glatko počisti većinski hrvatski grad i općinu Vareš, čime se ujedno dalo oduška vojsci koja je, ratujući na dvije strane, sve više padala u beznade. Do tog 23. listopada 1993., kad će se dogoditi Stupni Do, bez ikakvih je napadnih djelovanja vareški HVO izgubio 9 vojnika, oni su mučki ubijani, a napadnuto je i uništeno hrvatsko selo Kopijari, navodno radi preventive. Sve dotle i sami pripadnici Armije su se slobodno kretali gradom, kadšto i u odori, ali, naravno, bez naoružanja. To govori kakvi su odnosi vladali iznutra, u gradu koji se jednostavno klonio rata.

No, začetke mržnje i odmazde treba

vatskih sela kao što su Dusina, Bikoši, Guča Gora, Buhine kuće...

Da skripi s dokazima o zločinima na vareškom ratištu moglo se primijetiti i iz nedavnog pisanja tjednika "BH dani" čiji su izvori potvrdili da je zbog zlodjela počinjenih u borbama za Vareš, kao i onih poslije borbi, Haag vodio internu istragu protiv osam osoba bošnjačke nacionalnosti, ali da su optužnice još na vagi. Gdje su ti dokazi? Primjerice, gdje je videokaseta sa snimkom 14 identificiranih tijela bojovnika brigade "Bobovac", koja su, uzgred, prilikom razmjene morala biti otkupljena za 40.000 DEM, a na kojoj se vidi kako su ti nesretnici, zarobljenici Armi-

Borovička Hiroshima

uglavnom pripisuju Sedmoj muslimanskoj brigadi i odredu "El Mudžahid", tj. postrojbama za koje se uostalom tek utvrđuje jesu li se nalazile u zapovjednom lancu, i, ako nisu, tko im je onda zapovijedao!? O drugim fanatičnim postrojbama poput Crnih labudova ili Frkine čete, te mjestima na kojima su ostavile svoj krvavi trag, konkretno na vareškom području, štošta se doznaje i iz Ratnoga biltena koji je izdavalo tzv. Ratno predsjedništvo Vareša, opet s Hadžimurtezićkom na čelu.

TKO JE PRVI ZAPOČEO?

Obrana bošnjačkih optuženika za početak smišlja može li kako neoborivost dovoljnoga broja dokaza o stradanju Hrvata ublažiti istraživanjem geneze hrvatsko-bošnjačkog sukoba i tumačenjima tipa – oni su prvi počeli. No, ni u tu se strategiju Vareš nikako ne uklapa unatoč rasprostranjenosti tezi da je povod za veliki obračun Armije BiH i HVO-a nad Varešom bio masakr u Stupnom Dolu. Sraz je u stvari bio režiran na najvišim razinama objiju zaraćenih strana. Tadašnjoj hrvatskoj politici sinulo je kako će na najbolji način navući bošnjački gnjev na Vareš te isprovocirati brz i masovan egzodus Hrvata vareškog kraja, a bošnjački je vrh to obilato iskoristio da legalizira priki-

tražiti puno prije nego će se oni s drugih područja prenijeti i svom žestinom sručiti na Vareš. Naime, još za Uskrs 1993., dakle u travnju mjesecu, Radio BiH je sijao krajnje morbidnu propagandu. Objavljeno je kako u Varešu ustaški tenkovi gaze muslimansku djecu, a potom ih se baca u visoku peć. Niti je na vareškim ulicama bilo tenkova, a nije u to doba radila ni visoka peć jer je bila ugašena, niti je uopće tko od (tada još) Muslimana stradao. Punom su parom radili jedino bolesni umovi unutar tajnih službi i ti medijski huškači. Zato brutalnost pri napadu na Vareš i ne treba čuditi.

FALE SAMO DOKAZI!

Navodeći ovdje one okolnosti koje se tiču jedino stradavanja vareških Hrvata, treba naglasiti da se u optužnici protiv visokih časnika Armije BiH ne spominje samo Vareš, nego su tu sva slična događanja diljem srednje Bosne u kojima su žrtve bili Hrvati. Ali, što je indikativno, sva ostala događanja tretiraju se temeljitije i puno bolje nego ova koja se tiču Vareša. Što znači bolje? Znači da se Vareš još jedanput potvrdio kao zadnja rupa, jer ga se u optužnici ne spominje među gradovima koji su bili poprišta sukobā već se nalazi na kraj popisa po tragedijama čuvenih hr-

je BiH na Perunu, svi osim jednoga usmrćeni bez metka, s prerezanim tetivama ili spaljeni. Jedan je preživjeli, koji se spasio bijegom, spominjao kako su ga htjeli isjeći motornom pilom, ali, na svu sreću, nije htjela upaliti...

Haag će u svakom slučaju otvoriti mnoga pitanja. "Osloboditeljima" vrlo neugodna. Neugodna koliko i činjenica da se na području Vareša dogodio vrlo eksponirani i daleko poznatiji masakr u Stupnom Dolu gdje je pobijeno 16 osoba bošnjačke nacionalnosti (posljednji službeni podatak, objavljen nedavno na BHT-u), iako se u propagandi razmetalo s 38 žrtava, pa 26... Brojke nisu presudne, zločin je zločin. A u vezi s njime su optužnice podignute puno prije i one uopće nisu sporne. No, neosporno je i to da matrice o epskom oslobađanju Vareša više ne vrijede i da smaknuća zarobljenih pripadnika HVO-a i hrvatskih civila nisu bila ni slučajna ni beznačajna, kako to ona povijest s početka ovog teksta tumači. S konačnim izlaskom pred ogledalo istine i pred lice pravde, Bošnjacima preostaje shvatiti da – čak ukoliko se zanemari silna pljačka Vareša – izivljavanje, nepotrebne žrtve i sustavni palež naprosto ne mogu biti normalna ratna pojava.

Nahija Dubrovnik je uz Visočku nahiju najbrojnija vareškim selima i već iz popisa tih sela s današnje vareške općine jasno je kuda se protezala, barem s obzirom na današnju administrativno-teritorijalnu podjelu.

Selo Božikovići, drugim imenom Ravne (danas Ravne istočno od Vareša, kako kaže priređivač), imalo je 1604. godine muslimana sa baštinama 18, neoženjenih 14, koji donose prihod od 1.296 akči od: resmi čift, bennak i mudžerred 564; pšenice, kejla 5, iznos 110; mješanca, kejla 30, iznos 390; zobi, kejla, iznos 12 91; ušur od povrća, lana, sijena i košnica 100; 1 mlin, pristojba 15; badihava, mlađarina, poljačina i tapijska pristojba na zemini 26.

Selo Blaža, koje priređivač danas prepoznaje kao zaselak Blaža na istoimenoj rijeci Blaža, jugoistočno od Vareša, ima 83 muslimana sa baštinama. Prihod od 6.023 akče ubire se od: resmi čift, bennak i mudžerred 1.826; pšenice, kejla 55, iznos 1.210; mješanca, kejla 130, iznos 1.690; zobi, kejla 71, iznos 497; ušur od povrća 90; ušur od lana 60; ušur od sijena 150; ušur od košnica 130; 4 mlina, pristojba 120; 4 mlina, pristojba 60; badihava, mlađarina, poljačina, i tapijska pristojba na zemini 319 akči.

Postoje i akindžije (jurišna kornjica) tog sela, koje se popisuju odvojeno s prihodom od 306 akči od žitarica, resmi čifta, ušura od sijena i ostaloga.

Selo Daštanska javlja se u nahiji Dubrovnik. Priređivač ga identificira kao Daštansko, jugoistočno od Vareša. Međutim, kad se javi i u nahiji Visoko, priređivač kaže da je vjerojatno riječ o dijelovima jednog te istog naselja. Zato ih ovdje donosimo jedno uz drugo. Prvo dubrovačko Daštansko gdje je muslimana sa baštinama 4, a prihod 600 akči ubire se od: resmi čift, bennak i mudžerred 86; pšenice, kejla 4, iznos 88; mješanca, kejla 12, iznos 156; zobi, kejla 11, iznos 77; ušur od povrća, lana, sijena i košnica 12; 1 mlin, pristojba 15; badihava, mlađarina, poljačina i tapijska pristojba na zemini 164.

Selo ili dio sela Daštansko u Visočkoj nahiji je mnogo veće. Muslimana je sa baštinama 65, neoženjenih 9, nemuslimana sa baštinama 12. Ukupni prihod iznosi 11.103

akče: resmi čift, bennak i mudžerred 1.538; ispendža 300; pšenice, kejla 32, iznos 1.364; mješanca, kejla 211, iznos 2.873; zobi, kejla 98, iznos 679; ušur od povrća, lana i sijena 255; ušur od košnica 142; pristojba na ovce 900; 2 mlina, pristojba 60; 5 mlinova, pristojba 75; ušur od željeza zajedno sa pristojbom na samokove 2.500; 12 peći za taljenje, pristojba 300; badihava, mlađarina, poljačina i tapijska pristojba na zemini 216 akči.

log luka 460; polovina badihave, mlađarine, poljačine i tapijske pristojbe na zemini 563.

Akindžije sela Kadarići su muslimani na baštinama 2, nemusliman 1. Prihod od 500 akči čine: resmi čift 44; ispendža 24; pšenice, kejla 6, iznos 132; zobi, kejla 12, iznos 63; ušur od povrća, lana, sijena i košnica 80; polovina badihave, mlađarine, poljačine i tapijske pristojbe na zemini 3.

Selo Dolnje Ravne priređivač

prihod od 6.000 akči: resmi čift, bennak i mudžerred 2.376; pšenice, kejla 55, iznos 1.210; mješanca, kejla 117, iznos 1.552; zobi, kejla 99, iznos 692; ušur od povrća, lana, sijena i košnica 104; 4 mlina, pristojba 60; polovina badihave, mlađarine, poljačine i tapijske pristojbe na zemini 5.

Akindžije rečenog sela imaju jednu baštinu s prihodom od 500 akči od žitarica, resmi čifta, ušura od sijena i lana i ostaloga.

Selo Gornji Kadarići, za koje priređivač kaže da je sjeverno do Breze, ima muslimana sa baštinama 22. Njihov prihod od 1.400 akči čini: resmi čift, bennak, mudžerred i dunum 389; pšenice, kejla 12, iznos 264; mješanca, kejla 28, iznos 364; zobi, kejla 23, iznos 154; ušur od povrća 25; ušur od lana 75; ušur od košnica 44; ušur od crvenog i bijelog luka 15; polovina badihave, mlađarine, poljačine i tapijske pristojbe na zemini 13.

Akindžije tog sela imaju baštinu s prihodom od 200 akči od žitarica, resmi čifta, ušura od sijena i ostaloga.

Selo Dabrovina, priređivač vidi kao Dabrovine, sjeverno do Breze (u stvari današnje Dabrovine) koje donose prihod od 1.400 akči i to od: resmi čifta i bennak 440; pšenice, kejla 10, iznos 220; mješanca, kejla 30, iznos 390; zobi, kejla 25, iznos 175; ušur od povrća, lana, sijena, košnica, voća, crvenog i bijelog luka 120; 1 mlin, pristojba 30, polovina badihave, mlađarine, poljačine i tapijske pristojbe na zemini 24.

Akindžije tog sela, muslimani sa baštinama 7, neoženjenih 2, donose prihod od 600 akči dobiven od žitarica, resmi čifta, ušura od sijena, lana i ostaloga.

TURSKI POPIS IZ 1604. GODINE (IV)

Piše **Željko Ivanković**

Nekoć Daštanska, danas Daštansko

Daštansko se pokazuje tipičnim ne samo po samokovima, pećima za taljenje i prodaji željeza, nego, posebno, po prijelazima na islam što nam pokazuju podaci o vlasništvu imovine, dakle već različita imena očeva (kršćanska) i sinova (muslimanska).

Kadarići, za koje priređivač kaže "danas selo sjeverno od Breze, južno od Vareša" imaju muslimana sa baštinama 63, neoženjenih 6; nemuslimana sa baštinama 15, pola čifta 1, odsutnih 3 i prihod od 8.000 akči: resmi čift, bennak, resmi dunum 1.469; ispendža 375; pšenice, kejla 90, iznos 1.980; mješanca, kejla 190, iznos 2.470; zobi, kejla 100, iznos 700; šire, medri 63, iznos 441; 4 mlina, pristojba 120; ušur od povrća, lana, sijena, košnica, voća, kupusa i crvenog i bije-

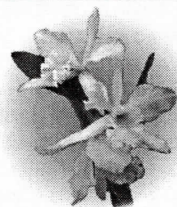
vidi kao današnje selo Ravne, istočno od Vareša, a ranije smo vidjeli da su i Božikovići "drugim imenom Ravne". Dolnje Ravne imaju muslimana sa baštinama 96 i neoženjenih 22 od čega se ubire

CVJEČARNA Orhideja

V A R E Š

vl. Ivona Pejčinović

tel. 032/ 846-372
066/ 753-522

Svježe cvijeće, lončanice, svečani i vjenčani buketi.
Prijevoz i dostava na adresu.

- ☎ Pogrebna oprema (lijes, pokrov, križ)
- ☎ Vijenci od svježeg i svilenog cvijeća
- ☎ Usluge ekshumacije
- ☎ Prijevoz umrlih u zemlji i inozemstvu po cijenama od 0,40 KM/km

POGODNOSTI:

- mogućnost plaćanja u ratama za umirovljenike
- besplatan prijevoz na teritoriju općine Vareš
- poklon-aranžman

MIROSLAV FRANJKOVIĆ,
direktor Hrvatske gospodarske komore u Sarajevu

Stvari treba pokrenuti s mrtve točke

Hrvatska gospodarska komora je ustanova s javnopravnim ovlastima, a po svojem ustroju srodna je europskim komorama. Neke od njenih osnovnih uloga su zastupanje, usklađivanje i zaštita zajedničkih interesa članica pred državnim tijelima, sudjelovanje u oblikovanju gospodarskog sustava i mjerâ ekonomske politike i sl. A o mogućoj gospodarskoj suradnji tvrtki iz Vareša s hrvatskim tvrtkama razgovarali smo s gosp. Miroslavom Franjkovićem, direktorom Predstavništva HGK u Sarajevu, koji ne daje nikakva obećanja ali predlaže različite mogućnosti.

Razgovarale Ivana & Svjetlana Slugić

Kako gledate na trenutačnu situaciju u Varešu?

– Sveukupna složena gospodarska situacija na području vareške općine i traženje izlaza iz nje mora biti osnovna briga vlasti, mjerodavnih institucija, pa i svih ljudi koji žive u tom gradu. Nizak nivo proizvodnje, veliki gubici i veoma visok stupanj nezaposlenosti glavne su karakteristike i ono što u najvećoj mjeri definira položaj stanovnika Vareša. Vrijedilo bi razmotriti što u tome može učiniti hrvatsko gospodarstvo, konkretne tvrtke, ali i sama Hrvatska gospodarska komora.

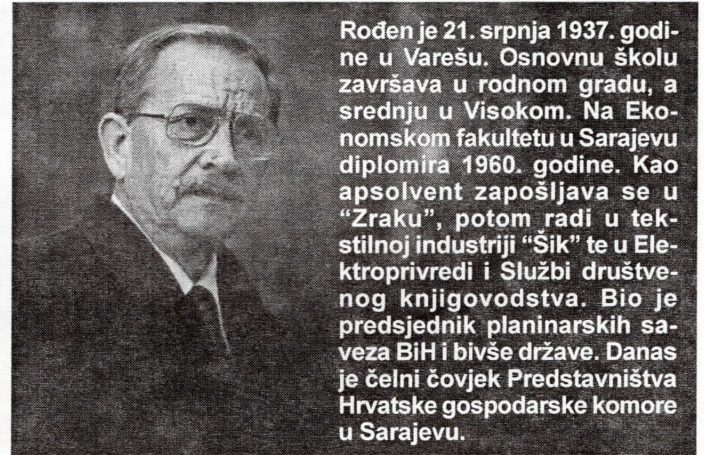
Na koji način HGK može pomoći našem gradu?

– HGK i njeno predstavništvo u BiH mogu raditi na povezivanju tvrtki iz Vareša s tvrtkama iz Republike Hrvatske i na iznalaženju interesa za takvo povezivanje. Pored toga, prisutan je i određeni interes za sudjelovanje u privatizaciji nekih vareških tvrtki.

Kako konkretizirati suradnju između vareških i hrvatskih tvrtki?

– S obzirom na prijatelnu suradnju, i na tom planu

postoje određena iskustva. I pored činjenice da je danas mnogo toga drugačije, vjerujem da bi se mogle naći mogućnosti, pa čak i utvrditi obostrani interesi za uspješnu suradnju. Pored trgovine i sirovinskih resursa, iskustva i znanja Varešana svakako su bitan preduvjet za složenije forme suradnje kao što su kooperacije, ulaganja, pa i sudjelovanje u privatizaciji. Poduzeća koja se bave drvotom i njegovom preradom, kao DI "Zvijezda", zatim Tvornica rezervnih dijelova, rekonstruirana Ljevaonica i neka druga mogla bi u Republici Hrvatskoj naći

Rođen je 21. srpnja 1937. godine u Varešu. Osnovnu školu završava u rodnom gradu, a srednju u Visokom. Na Ekonomskom fakultetu u Sarajevu diplomira 1960. godine. Kao apsolvant zapošljava se u "Zraku", potom radi u tekstilnoj industriji "Šik" te u Elektroprivredi i Službi društvenog knjigovodstva. Bio je predsjednik planinarskih saveza BiH i bivše države. Danas je čelni čovjek Predstavništva Hrvatske gospodarske komore u Sarajevu.

zainteresirane tvrtke, bilo kao kupce bilo kao kooperante. "Zrak" bi također mogao naći i tržište i kooperante u Republici Hrvatskoj. Prema mojim saznanjima tu je i proizvodnja amfibolita, čiji bi se bar manji postotak mogao koristiti za više oblike obrade (nakit i sl.). To bi u manjim radionicama moglo uposliti novu radnu snagu, ali i učiniti interesantnim financijska ulaganja u takve male kapacitete.

Još bih naglasio da se i u samom Varešu vrlo malo zna kako je, primjerice, drvo smrče i jele sa Zvijezde jedno od najkvalitetnijih u Europi.

Kako riješiti nagomilane probleme s kojima se Vareš danas bori?

– Mislim da bi u traženje rješenja bilo korisno uključiti i jedan broj Varešana koji su se odselili iz Vareša. Znam da postoje neki ljudi

na položajima, s golemim iskustvom i znanjima, koji mogu i žele idejama, pa i konkretnom suradnjom, pomoći oživljavanju vareškoga gospodarstva.

Ne znam koliko je onih koji bi i novčanim ulaganjima sudjelovali u obnovi proizvodnje. U svakom slučaju, trebalo bi okupiti provjerene vareške gospodarstvenike i čuti što oni misle i predlažu. Uvjerem sam da bi se svi pozvani odazvali. To ne bi ništa koštalo, a moglo bi koristiti...

Biste li se Vi odazvali takvom pozivu?

– Da. Sa zadovoljstvom bih sudjelovao u razgovoru na ovu temu. Želim uvjeravati druge u ono u što i sam vjerujem, a to je da šanse postoje. Ljudi samo trebaju pokrenuti stvari, gospodarstvo mora prestati biti talac politike.

Što učiniti s tzv. prljavim tehnologijama?

– Često spominjanje prljavih tehnologija i proizvodnje danas je na svim meridijanima veoma aktualno. Svi ih se žele riješiti, a za to su – ovo moraju znati i koristiti oni koji se time bave – spremni i platiti visoke naknade. Samo, te naknade treba tražiti...

Koje su mogućnosti razvoja Vareša u budućnosti?

– Jedna od šansi koja se sad čini beznačajnom jest turizam, uključujući i seoski. Okolica Vareša je idealna za pripreme sportaša i oporavak uopće. Međutim, kad je riječ o turizmu, moram spomenuti i jednu ružnu naviku, a to su gomile smeća na svim stranama. To nikako ne razumijem! Nikako se ne daju pomiriti uredne kuće i okućnice sa smetljima udaljenim samo stotinjak metara. Ali, smatram da se stanje može popraviti. Treba samo pokrenuti stvari s mrtve točke.

Miroslav Franjković

Prve asocijacije koje budi pojam škole kod raznih su ljudi različite. Nekima je to najveća zgrada u mjestu i uvijek orijentir od kojeg se lako stranca upućuje u druge dijelove naselja. Neke će škola asociirati na tablu, uglavnom tamno zelene boje, s izvučenim vodoravnim linijama, s prikladnim držačem za kredu i spužvu od kojih su uvijek ostajali hrapavi prsti. Nisu posve iščezli ni oni đaci koje škola asociira na malu ploču i pisaljku koja je zamjenjivala punu torbu bilježnica i vježbenica koje nosi današnji prvčić. Žive su i uspomene na računaljku s nizom metalnih šipki na kojima je bilo nanizano po deset drvenih kuglica u crnim i bijelim bojama koje su se lagano pomicale i služile za osnovno računanje. One su imale školski format primjeren visini đaka i đачki primjeren veličini školske torbe. Danas škola asociira, pogotovo početak nove školske godine, na malene prvčiće zanesene igrom i dječjom maštom, s velikim i za njih preteškim torbama u kojima uz knjige i bilježnice ravnopravno mjesto zauzima sendvič i sok. Tu su još i đачke patike i jakne s fluorescentnom dekoracijom koje u ranom jesenskom i zimskom smrkavanju vozačima jasno skreću pažnju na đake.

SUSRET S NOVIM SADRŽAJIMA

Iako sve gornje asocijacije spadaju na školu, sve zajedno ne dodiruju pojam škole, pa zato možda nije suvišno na početku nove školske godine istaknuti nekoliko temeljnih odrednica škole i školstva, ali dakako bez pretenzija da se one duboko i široko zahvate. Ovo se može uzeti samo kao ukazivanje na more pitanja i sadržaja vezanih uz školu kako bi se izbjeglo svako simplificiranje kad je govor o školi.

Grčka riječ *schole* doslovno znači dokolicu, odmor, počivanje, razmišljanje u dokolici. Uz sve preobrazbe kroz koje je škola tijekom duge povijesti prolazila, ostala je u njezinu sadržaju supstanca izvornog značenja: otkrivanje, posredovanje i usvajanje različitih duhovnih i teorijskih sadržaja. Tom izvornom značenju škole u novije vrijeme pridruženo je vježbanje i stjecanje praktičnih

Svi kao jedna obitelj

PUTOVI I STRANPUTICE ZNANJA

Poslije ljetnih ferija koje su umirile prostor oko škole i dopustile da trava poraste i na dijelovima školskog dvorišta gdje nije posijana, ponovno se zaorila vika i u tren su obnovljeni putovi i prečice koje nisu predvidjeli arhitekti školskog dvorišta. I najdulje ferije, kao što su ljetne, đacima veoma brzo prođu. Ni učiteljima svih školskih stupnjeva nisu bile preduge.

Piše **Stjepan Duvnjak**

vještina. Tako danas govorimo o školi za spremačicu u hotelima i za minera u kamenolomu.

Kroz nekoliko natuknica može se naznačiti kroz kakve je promjene prošla škola do današnje strukture, obvezatnog trajanja, elektronske, kabinetske i sportske opremljenosti te teorijske utemeljenosti. Te preobrazbe su se događale s obzirom na utemeljitelja, na pristup školi, na odnos učitelja i učenika te obitelji i škole.

Prvi utemeljitelji škola nisu bile institucije. Njih su osnivali pojedinci, filozofi, govornici, svećenici, teolozi, religiozni učitelji i utemeljitelji religija. Kasniji osnivači škola su religiozne institucije. Na prostoru Rimskog Carstva i njegovih sljednica to je bila Crkva te islamske zajednice u muslimanskom svijetu. Tek od Francuske revolucije brigu za škole preuzima država. Od tada do danas postoje državne i privatne škole. Ove zadnje su još uvijek većim dijelom pod

pokroviteljstvom Crkve ili drugih religioznih institucija.

Znatnu preobrazbu škola je doživjela i s obzirom na pristup. Dugo su se mogli školovati samo viši slojevi, oni koji nisu morali raditi i brinuti se za osiguranje egzistencije. Školovali su se samo oni koji su bili određeni za duhovnu i spisateljsku djelatnost: govornici, filozofi, svećenici. Tako je bilo sve do kasnog srednjeg vijeka kad se postavilo pitanje elementarne izobrazbe trgovaca i činovnika

(čitanje, pisanje i računanje). Od vremena reformacije škola postaje dostupna svima. Budući da su reformatori naglasak stavljali na Bibliju, valjalo je znati čitati da bi je se moglo tumačiti. K tomu, dosta je pridonio i pronalazak tiska koji je olakšao proširenje školstva na sav puk. Zadnji korak u razvoju pristupa školovanju je obvezatno školovanje koje je danas posve razumljivo i koje regulira država.

TEMELJNE ODREDNICE ŠKOLSTVA

Ostvarenje biti škole odvija se u trokutu učitelj-učenik-obitelj. Znanosti antropologije, pedagogije i psihologije znatno su utjecale na mijenjanje ovih odnosa i premještanje naglaska. Razmišljajući o temeljnim odrednicama školstva, danas posebno valja imati u vidu promjenu koja se drugdje dogodila, a i kod nas se sve više događa na relaciji obitelj – škola i na relaciji učitelj – učenik.

U svijetu se danas sve više govori o školi kao obitelji i u skladu s time o uzmičanju pedagoške uloge obitelji. To onda znači da obiteljske vrednote moraju zaživjeti u školi: ljubav, predanost, vjernost i dosljednost životnim pravilima. "Djeca su poslušna roditeljima samo kad vide da su oni poslušni pravilima. Jednom priznata i postavljena pravila imaju najveću moć" (J. Joubert, *O odgoju*).

Do znatne promjene dolazi i na relaciji učitelj – učenik. Učenika se više ne shvaća kao praznu ploču koju učitelj ispisuje ili pak kao praznu torbu koju će učitelj napuniti kulturnim i vrijednosnim sadržajima. Učitelj prati i podupire rast i razvoj učenika. To nije odnos nadređenog i podređenog, već

zajednički rast u istini i traženje istine. Tu nijedan dan nije mehaničko ponavljanje prethodnog dana. Svaki se dan počinje iznova. Danas stečena iskustva veoma brzo zastarijevaju. To zacijelo i određuje potrebu za stalnom reformom školstva. Od velike je važnosti jasno razlikovanje autoriteta i autoritarizma. Autoritet je sredstvo koje služi da se potpuno razviju sposobnosti i snage koje mlad čovjek ima u sebi. Autoritarizam je cilj. On traži pokornost radi pokornosti. Primjena autoritarizma pogoduje licemjerju i dvoličnosti, a kod nesalomivih karaktera i pubuni. Za razliku od autoritarizma, autoritet uvijek služi.

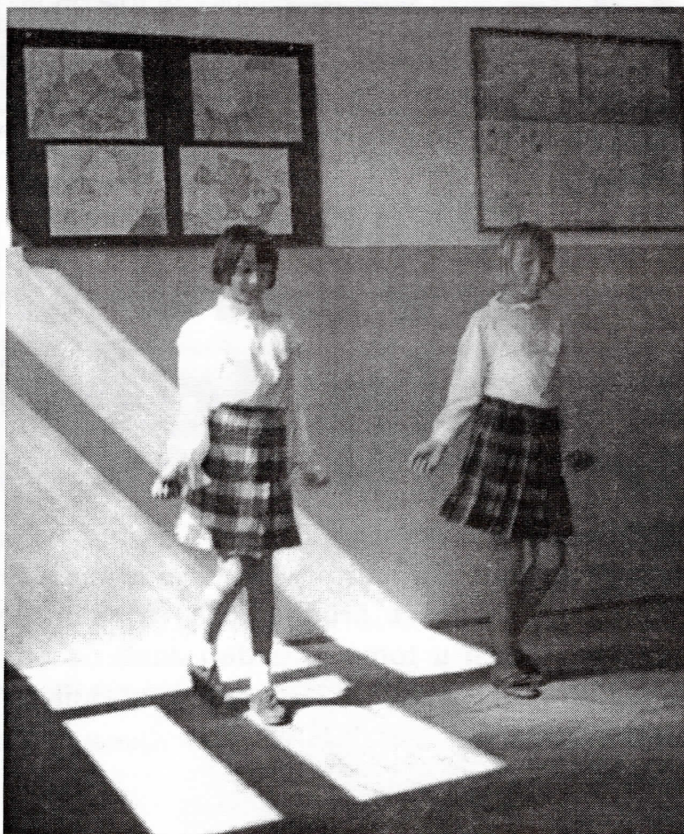
ULOGA DRUŠTVA I DRŽAVE

U cjelini školstva država i društvo nisu bez ikakve uloge. Država legitimno postavlja zadaću školi: buđenje državotvorne svijesti, postizanje temeljnog znanja i umijeća kako bi pojedinac mogao sam sebi pomoći, te usmjerenost izobrazbe na opće dobro. Ako to nositelji i utemeljitelji škola ostvaruju, onda država tu ne treba intervenirati. Država ne smije u školi monopolizirati određeni svjetonazor i pedagoške forme. Talijanski psiholog **Pierre Daco** u svojoj knjizi *Što je psihologija* ističe da odgajanje i školovanje isključuje ograničavanje i uniformiranje.

Škola ne smije živjeti mentalitetom klana, pa bio taj klan nacija, stranka ili grupa. Tipiziranje i uniformiranje odgajnika je propast odgoja i izobrazbe. Upravo je to najveća opasnost kojoj je izloženo školstvo u Bosni i Hercegovini. U skladu s tim učitelj nije državni odgojni činovnik, već odvjetnik objektivnog reda i čovjeka u razvoju. On djeluje po slobodnoj i stručnoj odluci.

U svjetskim školskim standardima škola zauzima sve više životnog prostora i sve veći broj godina. Potrebno je stalno doškolovanje i preškolovanje za integraciju u društvo. Sve je više onoga što se može znati i stalno pridolaze nove spoznaje. Zato je u mnogim državama obvezatno školovanje pomaknuto na 10-12 godina. Dok su prije brojna iskustva služila nizu generacija, danas veoma brzo zastarijevaju. Ta zastarijevanja iskustava izvor su sukoba generacija. Danas valja stalno iznova učiti. Život sve više i više obilježava školski način života.²

Školstvo na našim prostorima daleko zaostaje za svjetskim standardima u cjelokupnoj školskoj logistici, od zgrade do učionica, pomagala, plaća prosvjetnih radnika te usvajanja najnovijih spoznaja s područja pedagogije, psihologije i metodologije. No, supstanca školstva ostaje stalna obveza: pomoći i pratiti rast mladoga čovjeka kako bi mogao pomoći sebi samome i svoje sposobnosti usmjeriti na opće dobro. Svakako je najmanja pomoć i najveća opasnost prisutnost politike u školi i političkog monopoliziranja škole.

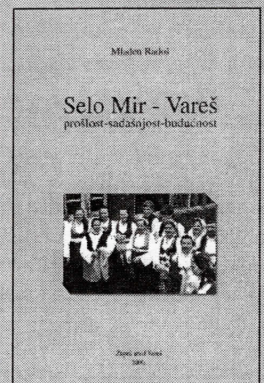
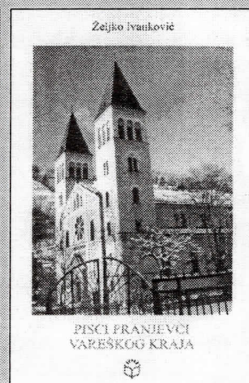
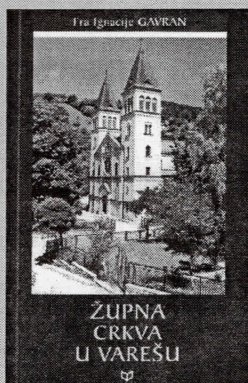

Razigrana mladost

NAŠE KNJIGE

U izdanju Rimokatoličkog župnog ureda Vareš dosad su izašle tri knjige. To su "Župna crkva u Varešu" fra Ignacija Gavrana (7 KM), "Pisci franjevci vareškog kraja" Željka Ivankovića (5 KM) i "Selo Mir - Vareš (prošlost-sadašnjost-budućnost)" Mladena Radošča (20 KM).

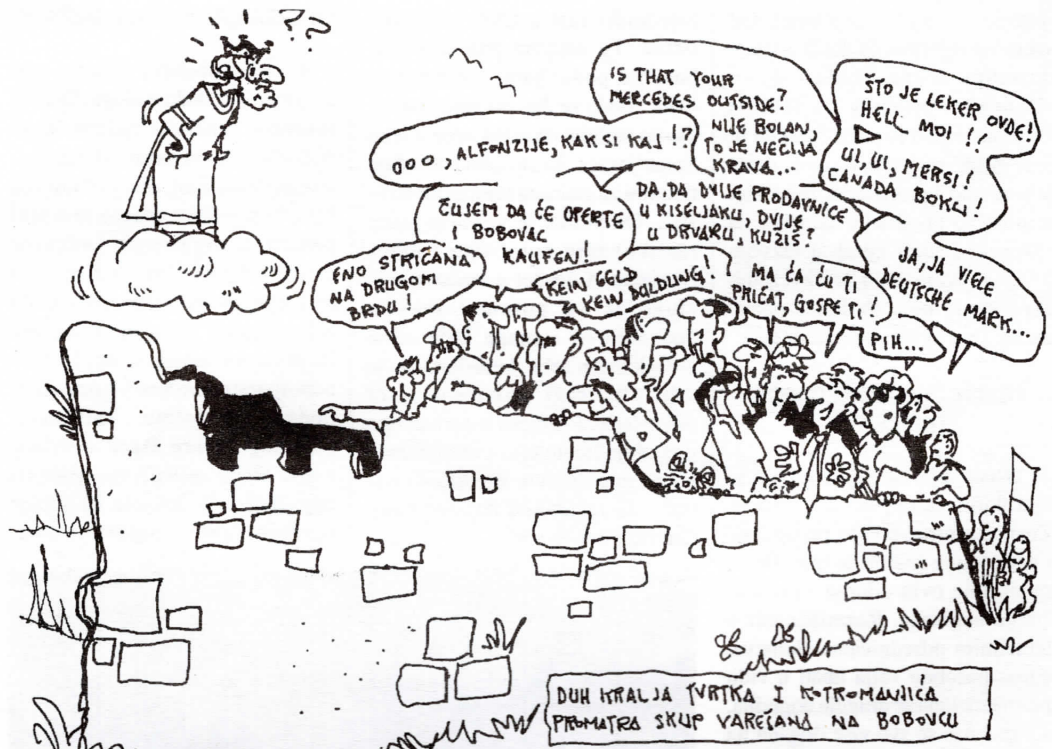
Ukoliko niste nabavili ove knjige, potražite ih u prostorijama Župnog ureda Vareš. Radi se o djelima koja bi svaki pravi Varešanin morao imati.

Sliku varljivoga vareškog ljeta ove su godine posebno upotpunili omasovljeni i sve bogatiji susreti prognanih i izbjeglih Varešana koji se posve neometano danas mogu upriličiti bilo gdje u zavičaju; tu kod kuće koju se više i ne doživljava kao svoju što, pak, s ove distance postavlja pitanje ispravnosti toga toliko rabljenog termina "prognanik" koji bi se – krajnje je vrijeme – moralo rashodovati i dati nam na uporabu kakav pristaliji. I da je činjeničan. A bogatstvo i sadržajnost naših susretanja najviše se ogledaju u gurmanskim specijalitetima – raznim vrstama pečenja čiji se mirisi miješaju i u svojoj neodoljivosti šire na sve strane. Ne bi u tome bilo ničeg što je čudno da nas ne okružuje i ne pritišće mučna svakidašnjica, te standard toliko loš da se gorega može pronaći jedino u Albaniji. Ne bi to bilo ni tako upadljivo da se domaće hrvatsko stanovništvo i sve brojnija njegova dijaspora (eto nam traženog termina) – koja se dok je ovdje na odmoru ubi dokazujući da je zakratko postala sretna i imućna – sastanu i smišljaju kako će od sebe sastaviti jedan čvrst i solidaran kolektiv, što je, opet, jedan stari-novi termin koji djeluje najpodesnijim zbog aluzije na zrelo doba komunizma "kad su svi dobro živjeli" za kojim se učestalo i sve ozbiljnije žali. Ipak, kako tko.

Zasad je u praksi vareškog svijeta ovako se periodično okupiti da se međusobno izdiže i hvali, sve uz kakvu *sofru*, ili – ako ćemo pošteno – da se izjada, ali hajdemo to u najboljem slučaju usporediti s onim bratimljenjem kakvo se do rata odvijalo između Pržića i Makrešana.

Koliko recimo jedan takav izlet staje jednu prosječnu, dakle slabostojecu, varešku obitelj, koliko je uloženo u njega i koliko će dugo potrajati konsolidacija kućnoga proračuna nije teško matematički izračunati, ali je bolje iskazati to pjesničkim, elegičnim stilom kakvim se život oduvijek lakonski nudio u zamjenu za jedan dan. A taj dan u kom se ne žali ništa, no nekad i više njih, postaju čest slučaj i pitanje statusa. Prelaze u običaj. I tu dolazimo do one, u našem slučaju apsurdno realne izreke koja kaže: bolje da propadne selo nego

Svako selo svoju feštu ima

Među različitim pojavama u poslijeratno vrijeme u Varešu ima jedna koja je na putu da nam doista prijede u naviku. Tijekom ljeta, naime, održavamo sve češće, prognaničke i raseljeničke, i, u startu, tradicionalne susrete. Nije li u tome pouzdan znak da se, unatoč jakim izljevima nostalgije, ni s kakvim valovima povratnika više ne može računati?!

Piše M. Marijanović

Okupljanje na Mekušama uoči veselice

Mirjani u pržićkom domu

ODRŽAN PRVI SUSRET MIRJANA

Nakon gotovo godinu dana priprema, na Miru je 28. srpnja 2001. g. održan prvi susret Mirjana s njihovim prijateljima i gostima. Susretu se odazvao neočekivano velik broj mještana (oko 170), tako da je tih dana Mir podsjećao na neka davna i lijepa vremena. Susret je započeo misnim slavljem na mjesnom groblju na Lipi koje je predvodio vareški župnik **fra Ivica Karatović**, potom su slijedili zajednički doručak, sportska nadmetanja i zajednički ručak, a sve je završilo u domu na Pržićima kulturno-zabavnim programom. Na ovom susretu izabrani su i kumovi, **Alojzije Radoš** i **Blaženka Božić**, sa zadaćom da vode pripreme za naredni susret 2002. godine. Organizatori susreta ovim putem zahvaljuju svima, i Mirjanima i gostima i prijateljima, koji su tih dana Mir učinili lijepim, veselim i raspevanim, a sâm susret nezaboravnim. **M.R.**

običaj. Dakle, sela nam polako i naočigled nestaju dok neke nove običaje odlučno slijedimo, a možemo ih podvesti pod jedan nazivnik: susreti Varešana. Normalno je, i štoviše lijepo, da se ljudi na nekom zavičajnom principu okupljaju i druže, međutim sve je veći broj naših sugrađana koji to više nisu i uopće ne žele biti jer svoju budućnost grade daleko, što dalje odavde.

Kako god bilo, lokalni i lokalistički susreti koje smo ljetos imali zaslužuju da ih se nabroji i ukratko opiše. Sezona je otvorena susretom Potočana koji se vezuje uz blagdan sv. Ilije, a inače se održava od 1989. godine kad je bio jedini susret takvog tipa. Jedini prekid kontinuiteta dogodio se uz rat i to 1994. godine. Međutim, ove je godine narodno veselje na Vranjkovcima onemogućila uporna, dvodnevna kiša iako su se potočki organizatori kao i uvijek ozbiljno pripremili, te napokon uspjeli urediti i pristup do izletišta. Uglavnom, nakon mise u groblju na Vranjkovcima pod prokislom su se drvećem u nemalom broju zbijali i pekli ono što su nau-

mili oni najodaniji ovome potočkom godišnjemu skupu.

Naredna je destinacija bila Vijaka gdje se uz blagdan sv. Ane i Joakima nekadašnji i sadašnji žitelji cijele te župe svake godine okupljaju u sve rekordnijem broju, a tijekom dvodnevnog *feštanja* i radi igranki do zore pridružuje im se i velik broj gostiju.

Vijačke se veselice čestito i ne završe, a težište se okupljanja već prenese na diknjičke Rasade povodom memorijalnog turnira u malom nogometu koji dopunjuju i neke zabavno-natjecateljske discipline. I ovaj događaj ima svoju tradiciju od prije rata, ima i značajnu publiku, a održava se uvijek nedjeljom, sedam dana nakon Vranjkovaca. Karakteristična je bila i izjava organizatora za lokalni radio "Bobovac" o zaostalim hrpama smeća nakon turnira.

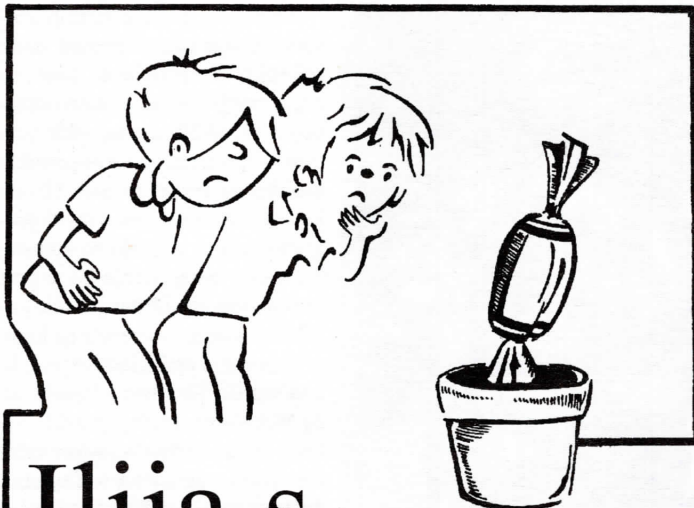
Kao novina u međuvremenu se pojavio i susret Mirjana (održan 28. srpnja) za koji se mora istaći da je uspio okupiti oko 200 mještana tog uništenog i jedno vrijeme posve praznog sela i njihovih gostiju, a

iste je večeri u to ime održana igranka u pržićkome domu kulture.

Nekoć jaka borovička župa nađe se na okupu na svom Požeblju, gdje se gradi novo sakralno zdanje. Ondje je u prvom planu patron župe, Preobraženje, ali se taj susret jednom u godini, u selu koje se nevjerojatno uporno diže iz pepela, iskoristi i za neke gušte za koje se mislilo da ih se nikad više neće moći uživati tu pod svojim nebom.

Ovom se ciklusu ljetnih zbivanja, makar samo formalno, mora pribrojiti "Vareško ljeto", koje je u organizaciji općinske vlasti održano od 15. do 22. srpnja, dakle uoči svih ovih susreta. Ono nije privuklo osobitu pozornost ni onih Hrvata koji su domicilni, osim u dijelu programa koji se odnosio na kulturu. Stanovito distanciranje od te prvi put održane manifestacije i bilo koje vrste gradskog *teferića* na kraju se potvrdilo i ambicioznim projektom susreta Varešana u Varešu, ali na Mekušama. Ideja je potekla nakon proljetos održana susreta naših raseljenih sugrađana u Zagrebu. Zašto se tako ne okupiti i kod kuće? Zamjerke su se – neslužbene, ali brojne – upućivale na račun odabira lokaliteta jer su se mnogi tijekom rata nasitili baš one šume i više im ni do piknika u njoj nije, a i zbog naglašeno komercijalne dimenzije cijeloga susreta. No, izgleda je priča bila jedno, a stvarnost drugo čim se u predvečerje 4. kolovoza na Mekušama nakupio golem broj posjetitelja. Iako kreševski glazbeni sastav većinu okupljenih nije baš pogodio u uho – ali zato u taštinu ovdašnje konkurencije sigurno jest – situaciju je donekle popravio nastup provjerene estradne zvijezde Duška Kuliša. Ne zanemarujući druge aspekte ovoga, takoreći krovnog susreta, kao što su pješaćenje preko Peruna do drevnoga Bobovca ili ponudeni obilazak Očevrije i još nekih znamenitosti, ostaje upitno koliko je on kao takav uspio ispuniti svoju namjenu. Tko je i što od svega toga očekivao, nije više bitno: susret je bio, fino se jelo i pilo i ... Do viđenja do sljedećeg.

Ilija s Vranjkovaca

Piše **Toni Petković**

Prostrana visoravan iznad naselja oduvijek je mamila brojne izletnike. Dovoljno je bilo samo spomenuti riječ Vranjkovci i svima su pred oči navirale slike mekih travnatih livada uokvirenih visokom četinarskom šumom. Bijaše to krajolik predodređen za izletništvo i kao takav privlačio je mnoge posjetitelje iz doline Stavnje i iz okolnih naselja. Svake su se godine, još s ranog proljeća, na Vranjkovcima, koji tko zna kada dobiše ime po nekoj vranjoj ženi, okupljali ljubitelji prirode. Za izdašnjih godina okolo su gorjele mnoge vatre oko kojih se širio miris pečenoga mesa koje se zalijevalo pićem pripremljenim baš za tu zgodu. Za one pak čije grlo nije trpjelo žestinu, ugodno osvježanje bila je i hladna voda s izvora u podnožju visoravni. A kad bi se čist zrak, žestoko piće ili ledena planinska voda po-

miješali s vrelom gorštačkom krvi, tad igre i pjesme nije nedostajalo.

Zabave na Vranjkovcima pamtili su i prepričavali svi sudionici. Za one starije to i ne čudi, ali to su izletišta pohodila i brojna djeca koja su često ostajala neuočljiva i nekako po strani. No, i u dječju svijest urezivale su se slike igre i duženja. Jedna takva slika i nakon više od pola stoljeća živi u sjećanju ovdašnjih ljudi.

Ovo je priča o vremenu neimaštine, o vremenu koje bi svi radije potisnuli u zaborav negoli ga se prisjećali. Ali, deseci mališana su živi svjedoci kako se štošta nikad ne može zaboraviti.

Bila je to sumorna poslijeratna godina. Tad se još na sve dječje upite i traženja sitnih zadovoljstava odgovaralo s "nema para" ili "ne može". Svakoliku krizu djeca nisu mogla shvatiti, pogotovo ne s onom ozbiljnošću kako

su to činili njihovi roditelji. I te su nedjelje kroz trku i igru djeca brzo zaboravljala sve dječje brige, ali im se pogled svako malo neodoljivo vraćao na improviziranu tezgu lokalnog prodavača slatkiša.

Ipremda su im šareni bomboni tjerali slinu na usta, na djecu se nitko nije obazirao. Roditelji su im bili zaokupljeni vlastitim užicima, a trgovac je ionako gledao samo na sebe. No, tog se dana na Vranjkovcima našao još netko... Bio je to Ilija, seoski pijanica i kabadahija, čovjek ćudljive i nagle naravi kojeg su uglavnom svi izbjegavali. Bilo je dovoljno samo ga krivo pogledati, pa zbog toga osjetiti svu težinu njegove ruke. E, taj i takav Ilija ipak se pobrinuo da ga djeca upamte po dobru.

Dobrano "pod gasom" Ilija je teturao vranjkovačkim livadama tražeći svoju "žrtvu". Tako se doklatio do čopora dječurlije koja je čeznutljivo gledala u tezgu sa šarenim a nedostupnim slatkišima. Strog trgovčev pogled i još strože roditeljske pridike ostavljale su djecu bez nade: do slatkiša se moglo doći jedino ako se plate, a platiti ih nisu mogli.

Ilija nepozvan pride tezgi, s lakoćom je podiže uvis i neočekivano zavirtla preko livade. Bomboni se razletješe na sve strane, na veliko dječje veselje. Ilija još gotovo zapovjedi djeci da ih pakupe i pojedu kazavši da je on za sve njih platio. Djeci to nije trebalo dvaput ponoviti; svojski su se prihvatila posla još ne vjerujući da se i njima može nešto tako lijepo dogoditi. A onaj trgovac u strahu od Ilije navuče na lice kiseo osmijeh pretvarajući se da i sâm rado pristaje na takvu šalu. Čak je i službeno osiguranje odbilo bilo šta poduzeti i vješto se izmigoljilo prema obližnjem šumarku. Bit će da su i policajci bili zatečeni silnim oduševljenjem brojnih mališana.

Zato su valjda i zažmirili na Iliju, dječjeg junaka i dobročinitelja, i njegov način "kupovanja" slatkiša.

Uvrijeme kad su se mala braća Stanko i Slavko još igrali s valjugama, koje su im iza očeva nikad naučena stolarskog zanata i bojagi majstorluka ostajale u većem broju nego što se i njima deranima to činilo normalnim, i dok su onako upljuvani oko usta jezikom prdekali htijući proizvesti zvuke slične radu dvotaktnog motora i susjedova trabanta, za koji su jedino i znali, umišljajući zapravo da su te valjuge njihov vozni park, u to vrijeme dakle, tko je i posjedovao automobil nije mu mnogo koristio. U svijetu je tada vladala velika naftna kriza. A i da nije u svijetu bilo nikakve krize, u kući im je bila prisutna. Urođena, baš k'o zavičaj. On lijep, ma izmišljen, ali škrt i siromašan... i što ćeš mu sad. Oni su ubrzo dovoljno stasali da znaju kako im je striko zbog toga otišao u bijeli svijet. Da se negdje u njemu bolje snađe. A na koju je stranu taj svijet, mora li se poći u nj preko njiva pa uz Alatinu ili, pak, niz Ponijer, kroz šumu i duboku klišuru, i što je on bijel, čuj? – tu nisu imali odgovora i nitko im ga nije davao.

Kad im je otac dao na uporabu posebne, posebno oblikovane valjuge, koje su doista imale obrise vozila – mogli su to biti autobuščići ili nešto nalik današnjim monovolumenima – s dvjema polukružnim poprečnim izbočinama odozdo gdje bi se trebali nalaziti kotači, vidjelo se da se on ipak potrudio. I njima se igra u kojoj su tim maketama drljali goltu, prašnjavu zemlju učini ljepšom i znatno naprednijom. Je li ih to otac prilagodio mjestu i vremenu na pomalo bezbolan način?

Ali bilo je u druge djece nekih igračaka koje su bile, istina, ne tako nepoderive kao valjuge, nego moderne. Vrlo vjerne plastične kopije svega čime se u praksi služe odrasli. Svjetonazor dvojice mališana naglo se proširi onog dana kad su u najbližem susjedstvu među ružicama ispod prozora našli dampera koji je bio prava grdosija, načinjena od tako dobrog materijala da je izdržao tešku eksploataciju vršenu do kasne večeri. Dječaci su se u njemu vozali niz jed-

KVALITETA KOJA SE ČUJE!

VAREŠ

e-mail: radiobobovac@hotmail.com

- ◆ školski pribor
- ◆ uredski materijal
- ◆ blokovska roba
- ◆ darovni program

KNJIŽARA TERZIĆ

VAREŠ, Đ. Đakovića 4
mob. 066 791 133

ŽELITE LI ČUTI VIJESTI IZ SVIJETA, NAJNOVIJA IZVJEŠĆA IZ WASHINGTONA, SVAKODNEVNE I JAMAČNO RELEVANTNE INFORMACIJE O STANJU U BIH UKLJUČUJUĆI I JAVLJANJA IZ VAREŠA,

SLUŠAJTE

GLAS AMERIKE

PROGRAM NA HRVATSKOM JEZIKU
OD 17,30 DO 18 SATI

U SKLOPU PROGRAMA
HRVATSKE RADIOPOSTAJE
"BOBOVAC" VAREŠ

CVJEČARNA PALMA
VAREŠ

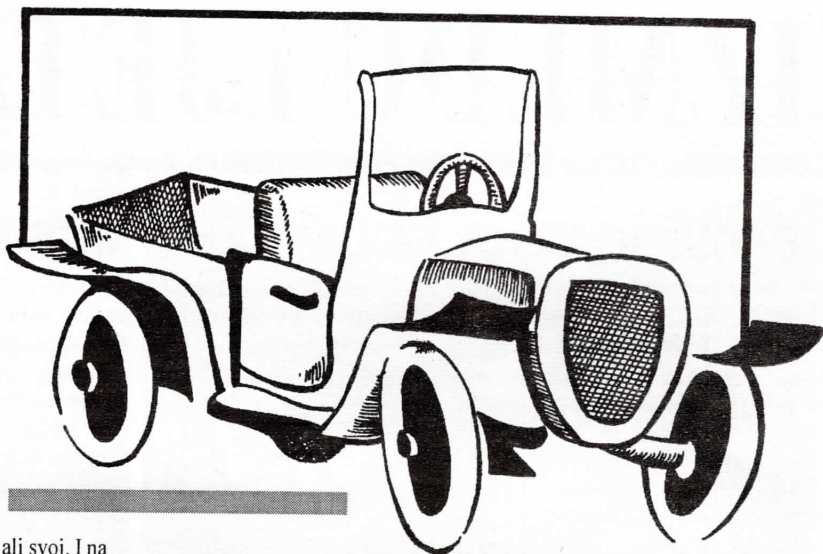
vl. Snježana Tomić tel. 032/ 848-169
848-376
mob. 066/ 793-032

cvjetni aranžmani – ikebane
buketi – vijenci – suze

POGREBNA OPREMA I USLUGE:

- kovčezi i križevi
- prijevoz 0,5 KM/km
- ukop i ekshumacije

SVE ZA JEDNU NOĆ

Piše **Dominik Latin**

nu padinu, zbog čijih su pregiba i mra-
vinjaka češće ispadali iz *kipe* nego se
dovezli do prve ravni. Svijet je sad bio
njihov. Predosjećali su da takvo što
sigurno imaju i strikinci blizanci iako
su se tek rodili – pa, kad porastu vozit
će! – i zato su bili presretni dok su baš
njemu pričavali kako oni tu spretno
i hrabro upravljaju golemim svjetskim
izumom. Od plastike. Klipani se Iliji,
stricu koji je iz njihove doline izbivao
više od tri godine, odmah uvalili u krilo
i razvezali jezik kao da će mu prepričati
sve što se, dan po dan, s njima događalo
otkad je on nageo u potragu za tim
svojim svijetom. Striko ih je fascinirao
i zbog svoga princa, vrlo bučna auta na
kome se isticala kratica NSU. On im je
rekao da je to znak koji otkriva kako
taj auto “ne ide samo uzbrdo”, što ih je
do kraja zbunilo jer svud su okolo i brdo
i strmo i razne gudure. I kad naučiše
čitati, još su neko vrijeme mislili da je
s tim autom doista tako, jer tako piše...

I ne prođe mnogo, a na veliko razo-
čarenje dvojice dječaka, striko im se po-
novno zaputi u svijet iz kog je nenadano
i navratio. Samo, sad su ga donekle
upratili. Ode uz Alatinu, a dalje – boga
pitaj kud. Deset i više godina kasnije
saznat će kako, dok je tražio za srećom
i izbjavljenjem iz siromaštva, Ilija nau-
mi odigrati sportsku prognozu i ispuni
dva tiketa, ali zbog kroničnog nedostat-
ka novca uplati samo jedan. Dogodi se
najgore: onaj neuplaćeni nosio je ogro-
man dobitak... Čuvši to, oni, kao već
zreli mladići, iz toga izvukoše zaklju-
čak da sreća ide sama za onim kome je
sudeća. Ne sluteći previše da će i oni
kao i svi koji u toj dolini ponikoše biti
tome za primjer. Godinama. Možda čak
i doživotno. – Kako te beška zaljublja,
tako će te i lopata zakopat – pomalo je
nehotice i zloslutno naglašavao njihov
drugi strikan.

Poslije onakvih snova iz djetinjstva
i afiniteta koji su se spram automobila
u njima kasnije razvili, u jesen te var-
ljive godine, a bila je okruglo devede-
seta, braća doživješe i to da svaki ima

svoj automobil. Izrauban, ali svoj. I na
putu do Mrestilišta, gdje bi to proslavi-
li, dogodi im se prometni udes. Čisto
međusobni. Odatle se cijela obitelj ska-
marila u preostali automobil, onaj ma-
nje skršen, i produžila na feštu koja više
i nije imala nekog smisla. Uto je naišla
i zima koja redovno i debelo zamete sve
prilaze dolini, ali oba su brata odlučna
– svoje će aute ispeglati, popraviti,
izmijenjati ono što se baš mora i već
na proljeće na sunce s njima.

Kad je snijeg napokon okopnio,
nekad iza Uskrsa, na crpkama nestade
goriva. U zemlji je počinjao rat i polako
se širio sa sjevera. U dvorištu je kvočka
s pilićima dobila novi stan, prostor za
ladanje i siguran zaklon kad naleti koji
jastreblj. Tako je završio crveni fiat. A
bijeli, nešto mlađi i očuvaniji, s lošim
je tlakom u gumama i suhim karburatorom,
čamio pred zgradom skupštine
općine u čijoj je blizini zatrokirao i
definitivno stao.

Zbog te su činjenice, i nemoguć-
nosti da išta promijene, idući iz grada
pješice, braća i neki njihovi pomagači
jedne subotnje noći golim rukama po-
valjali Puškanovu ogradu na izlazu iz
grada u dužini od najmanje trideset
i pet metara. Imali su zbog toga nekih
neugodnosti u miliciji, gdje su ipak bran-
nili jedni druge i slušali polusatnu pri-
diku nekoga ćelavog komunista. Kao,
njima bi trebalo zavesti režim, a režim
je tada već dobro ispuhivao.

Preostalo im je praviti novu ogradu,
ali i bježati u grmlje čim bi naiđi iz gra-
da tko poznat. Jer, otkud bi oni tu mogli
podizati neku ogradu, dobrih sedam
kilometara od svoje kuće?!

No digoše je brzo i složno, čak bolju
no prije. Zbilja je nisu svi rušili, no ra-
dili su i oni za koje onaj ljuti komunist
sam procijenio: “Svejedno, vi ste ih oj-
kali!”

Nije se Stanko nikad uspio navoza-
ti, nije u tom smislu dosegao čak ni
najniži prag. A pokušavao je sve. Bio
je – umjesto na nastavi u srednjoj školi
– učeci valjda od oca, izradio kućni ca-

brio od drveta, sa svim što je potrebno
za upravljanje, i taj se improviziraj ne-
ko vrijeme kotrljao. Kad je bio prvih
dana na poslu, radeći fizički negdje u
Zagarskom, ponudio se da pomjeri ne-
čijeg fiću pa njime utekao i nadomak
se kuće prevrnu – izišao kao duh bijel,
kazivaše očevici koji se ne sjećaju je li
u fići otraga bilo brašno u vreći ili je
kreč...

Podmukli rat je sve živo u dolini
digao na noge i nagnao, a pljačkaši je
opelješili, očerupali i one kokoši i crve-
nog *pezejca* što su ga one koristile k'o
svog. Sve odnijeli niz Bukovicu. Onaj
auto, koji je porodica imala na placu
pred općinom, prije no što će ga obijači
odvesti u Kiseljak – i većim srećnicima
i puno bogatijima nego su Stanko i
njegovi – uspio je vidjeti još koji kilo-
metar loših vareških cesta. I to čak
dvaput. Zadnji je put to bilo s onih pet
litri goriva, koje su dubokome praznom
spremniku jedva prekrile dno, no i to
uz velepoštovani, osobni potpis tadaš-
njega načelnika. Ta zadnja vožnja nije
naravno imala nečega baš počasnog u
sebi, ne zna u onoj psihozi čovjek ni
kud bi išao ni što mu je preče, no i pred-
zadnja proteče, brate, na onaj urođeno
neslavan način.

Bila je to jedna od onih prilika zbog
kijih bi najviše baba iz postelje kritziraj:

– Jami, sinko, ne isplati se tako na
sijelo ić... jer to je luksuz. Kola nisu
za luksuz – zaključni bi. A koji luksuz u
vremenu kad momcima visi rat za
vratom i ni u Brezu više ne mogu pris-
smrdit, nit više igdje muzike i pjevaljki
ima, samo jauci koji, srećom, još ne
dopiru...

A ljeto je, samo jedna igranka i već
svi tvrde – bit će kao nekad, jer im je
ona zaista značila isto što i zadnji vlak.

Već je u pogarskoj sali vrvjelo kad
su Stanko i Slavko, i staro im društvo,
došli i parkirali se tu. Svečanost je bila
i sama vožnja. A unutra neki u maskir-
noj odjeći, došli sa Zabrezja borbenim

vozilom, dok su se posebno uočavala
dvojica u crnim odorama HOS-a, o kome
se tada na Pogari znalo koliko i o
njima samima. Bijahu iz Poljana. I nitko
ni s kim nije trlio; pažnju mase
privuče tek epileptičar koji je dobio
napad negdje kod ulaznih vrata.

– Daj ključeve, daj ključeve tko
ima! – povika jedan koji je znao što je
na stvari. Stanko bez razmišljanja
predade ključeve od auta i ostale, čitav,
moglo bi se reći, snop i staviše ih u ruku
momku koji je neprirgodno trzao opko-
ljen radozalcima. Kad se padavičar
malo pribrao, stade on Slavku, koji je
također bio tu, grčevito skidati lijevu
cipelu, *šimiku*.

– Stani, bolan, moj ti je buraz dao
ključeve, šta još hoćeš? – Ijutnu se
Slavko, dok najzad onaj što je bio uz
bolesnika ne zamoli da se svi razidu. I
kud su se njih dvojica odatle izgubili,
to poslije nitko nije znao. A kako nema
njih, nema ni Stankovih ključeva. Već
je zora i umorni se veseljac razilaze,
svirači skupljaju kabele, iz sale na otvo-
rena vrata kuljaju sparina i dim. Stanko
i Slavko dočekuju je u kavani koja se,
kao posljednje utočište teških pijanica,
nalazi uz dom. I društvo je još u njih;
nikome se ne pješači nakon takve noći.
To pred Stanka još ozbiljnije stavlja
obvezu da se autom kući vrate, ali i
dalje nitko o ključevima ništa ne zna
osim da bi ih trebalo tražiti na Javor-
niku, otkud je i došao onaj nesretnik.
Ako ih, uostalom, nije u rastrojstvu
negdje usput odustao...

Tad se u glavnoj ulozi nađe jedan
drugi Stanko, vidno umamljen pićem.
Valjda u dogovoru s osornim kono-
barom, on uvuče u kavanu motor marke
Tomos i počeo ga turirati ondje, a ljuti,
plavi dim uskoro je natjerao sve goste
da napuste ionako zagušljivu prostoriju.
Tako je nastao fajrnt. Vani su iz
rosnoga jutra izranjala i najudaljenija
brda, zarasla u četinare. Ispred doma
ostade samo jedan automobil. Stankov,
čiji će bit.

IZMEĐU LJETA I JESENI

Piše **Dunja Šego**

BIJELOGA GOLFA UMIVAM

Susreti su gotovi. Godišnji odmori istekli. Naši stranci odoše. Pa, da se i mi domicilni malo odmorimo. Ili smo stvarno imbecili, kako ti naši izvana ponekad misle?! Jesmo, ako nasjednemo fazonu tipičnome za sve iseljenike. Sa Zapada su, oni, a automobili im s Dalekog istoka. Puni šminke i šlamperaja. I po tome ih valjda trebamo kao dobrostojeće cijenit. I kao takve koji su se u inozemstvu svi redom dobro snašli. Mada, činjenica je, snađu se i čim malo ovdje dođu. Tko nema svoj auto, ili, nije ga eto povezao, odmah ovdje unajmi. Ma, ne u *Rent a Caru*. Od lokalne sirotinje koja vozi prastare golfe. Koji su s njemačkog otpada i tako sa Zapada...

Dok je trajala ta tiha borba za primat, pred drvenim su se koritima uz cestu stvarale gužve. Zbog lickanja limenih ljubimaca. Odnosi se to i na gastarbajtere, dabome, jer neće im naša *dječurlija* kola prat. Nisu radoznala, to je nekad bilo. Toga ima još samo u Ivankovićevim pričama. I za tri marke u praoničara.

ZAČARANI KRUG

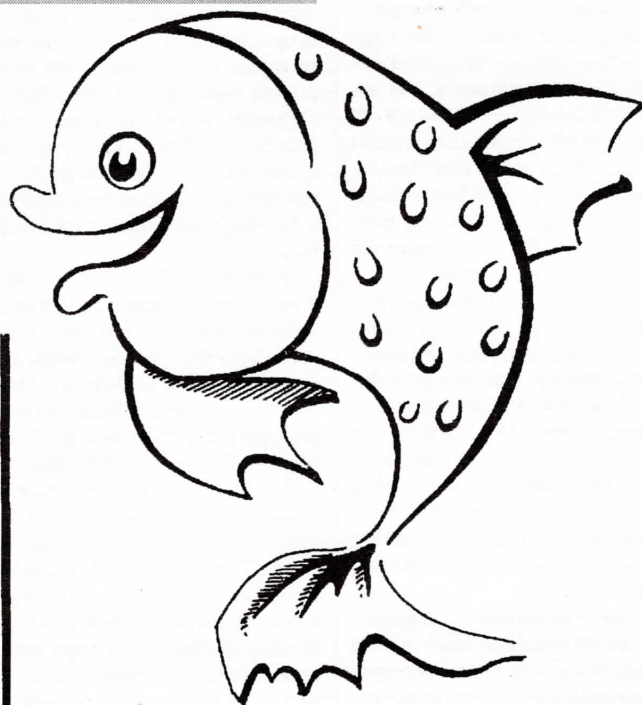
Kažu, kantonalnom se ministarstvu obrazovanja opet podrepilo. Kako će se podrepiti baš u tome ministarstvu u kom se na rukovodeća mjesta postavlja dobro zamaskirane, prvorazredne nacionaliste?! Koji onda dobiju zadaću školstvo učiniti zajedničkim. Ono postane zajedničko toliko koliko ga se posve jednostrana uspije nametnuti onome drugom i drugačijem. Ništa se tu ne podrepljuje slučajno, nego se zbilja sustavno radi. A na čemu, to je sad druga stvar. To ste možda gledali nekad u crtanom filmu, onome u kom jedan lik po svaku cijenu želi progutati drugoga. I tako se oni preobraze. Prvi, da sebe zaštiti, odmah se pretvori u velikog slona, a ovaj, da ga zaplaši, postane miš. A ovaj će ti u mačku, no ovaj u lisicu...

Ako sliku s maloga ekrana premjestimo u Osnovnu školu Vareš onda to izgleda ovako.

S mjesta je ravnatelj uklonjen Josip, a uvrijeđeno je odstupila i direktorica Senija. Iz igre je ubrzo ispao kantonalni ministar Kemal, a potom i Zijad iz upravnog odbora, orijentalist. I odmah se u taj odbor uguraše Hrvati. Ortodoksni, zakukaše Bošnjaci. Onda se krug umalo zatvorio jer se u uložio nove ministricе htjede pojaviti otprije poznata, naša Senija. No, tu se umiješao OESS i stopirao imenovanje – našli joj nekoliko *falinki*. A šteta, čitav niz godina im se uspješno dodvoravala. Sad jedino može, kad izjutra krene na posao u NORDBAT, ondje na uglu osnovne škole, uz šum Stavnje, gestikulirati i dijeliti uobičajene direktive nekim učiteljicama od povjerenja kojima je izgleda spremna biti doživotna direktorica.

MUSA OPET U SEDLU

Zimi je hladno, a ljeti vruće. Jake li mudrosti. Ali nezgodno je da se ljudi tada deložiraju. Već u rujnu oni nakite bukova drva po balkonu ili ih nabacaju u ispražnjenu gostinsku sobu, a zbit će se svi uz *šporet* u kuhinji. I jesti one zalihе ponesene od kuće, sa sela. Kao jedina šansa povratniku u stan za to ostaje proljeće. Kad mu odu podstanari opet nešto posijati i staru travu spalit. Prije su tako vlasnici upadali u svoj stan kao američki marinci i odmah mijenjali bravu. Cijela operacija uspije ako taj sustanar zadugo, recimo, luk plijevi i ako ne ostavi stražu u stanu. Ali takve su akcije vlasnika sve rjeđe, što je SDA dobro procijenila kad je kupovala vrijeme. I još uvijek ta stranka ima monopol na općinsku službu u kojoj se nestručno riješe ili stručno odugovlače vareška stambena pitanja. A kriza je oko imenovanja voditelja te službe, kažu, napokon riješena, ali je samo rješenje – kriza. S tog mjesta će bivši općinski načelnik samo nastaviti tamo gdje je započeo. On i brojni njegovi prethodnici. A narod ima prigodu još jednom spoznati kako je to kad Musa dere jarca...

TOLERANCIJA

Vidjeh onaj ispračaj trojice Bošnjaka u Haag. Uvijek je tako tužno kad prvi odu, al' poslije se navikne. Ipak, vlada nevjerica. Ona je velika, no u Hrvata izgleda najveća. Poslije osam godina netko se i njih, procentualno najviše pobijenih i rastjernih, ipak sjetio. Bošnjaci pak pucaju. Moraju, sada od muke, jer su ispucali nekoliko sanduka strelljiva od sreće kad su još za rata optuženi prvi bosanski Hrvati. I tješe se. Jer Hrvati su na prvi spomen pred sudom u Haagu odmah postajali zločinci. Optuženi Bošnjak je nevin sve dok mu se ne dokaže krivica. Dobro, i poubijani su hrvatski civili i zarobljenici mrtvi dok se ne dokaže suprotno.

A što se tiče masovnog progona, njega u optužnici ni nema. Tu je mudrost Glavnoga u Bošnjaka baš došla do izražaja kad je ono vlast u Varešu dobila povjerljivu usmenu zapovijed: "Nemojte im rušit crkvu, ali se pobrinite da nema tko u nju dolazit!". Tako se zbog velikih tornjeva crkve i danas može iz aviona tvrditi kolika je tolerancija u Varešu.

I taman da ovo završim, kad me prekide pjesmica moje male kćeri: "Mir, mir, nitko nije kriv...". Ma, što dijete zna. Zna o progону koliko i gospođa Carla del Ponte.

SKANDINAVKA

Autor: Č. Jelić	UDRUGA ZAGONE- TAČA	POKRETN LUTKA U KAZALIŠTU	NAPADAČI NA OSOBE IZ JAVNOG ŽIVOTA
SLIKARIČA BURSAC			
ŠAV NA ŽENSKOJ ČARAPI			
ŠTAVLJENE OVČJE KOŽE (IRHE)			
IRSKA RAKIJA (DŽIN)			
POKRET RUKOM, GESTA (tal.)			
TENISA- ČICA KURNIKOVA			

B	RURALNA EKONOMSKA ZAJEDNICA	CIRKUSKI ARTIST	LADARI	DRONJČIĆ, PRNJICA	SUPERLA- TIVI SA ZNAČENJEM POZITIVA	ZABOSTI OŠTAR PREDMET	JACK NICHOLSON	"ENERGIJA"	STARO- GRČKI NAJAMNIK
SELO KOD VAREŠA NA SLICI									56+44 DUŽINSKA MJERA, COL (množ.)
UMJETNO VLAKNO (anagram: LAKI NAR)								MITSKI LETAC	
KOTLO- KRPA (njem.)							SANJE, SNOVI		ITALIJA U NEČIJE IME
NAMUČITI SE DO USPJEHA (fig.)							MAGAZIN ZA ŽENE		
NAKNADNO UVRSTITI: UMETNUTI								PJESNIČKO IME ZA TROJU	
CRNA (GARAVA) BOJA, CRNILO								OREGON	GLUMICA THURMAN AUSTRIJA
KLARI- NETIST SOSS				SREDNJI SAMO- GLASNIK		KONJ ARAPSKJE PASMINE			

RJEŠENJE SKANDINAVKE, vodovano: ema, nat, ire, gin, mot, ana, tet, zabrezje, sto, akrljan, ikar, drotar, sni, i, roditi mecku, ubaciti, illi, garavilo, uma, ati, i, araber

LIST VAREŠKIH HRVATA

Rješenjem Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i športa Federacije BiH, broj 08-651-311-4/98, list "Bobovac" upisan je u evidenciju javnih glasila pod rednim brojem 817, a mišljenjem istog ministarstva oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda

osnivač i izdavač: HKD "Napredak", Podružnica Vareš ❖ za izdavača: Čedomir Jelić ❖ adresa uredništva: 71330 Vareš, Đ. Đakovića 75a, tel./fax: 032/ 848-165 ❖ internetska adresa: <http://www.vares.pp.se> ❖ e-mail: goran.mijatovic@vares.pp.se ❖ žiroračun u KM: 199-047-00042902-61 kod ABS banke d.d. Sarajevo, s naznakom: za list "Bobovac" ❖ naklada: 1200 primjeraka ❖ izlazi jedanput mjesečno ❖ glavni i odgovorni urednik: Čedomir Jelić ❖ uredništvo: Vladimir pl. Alaupović, Boško Andrić, Željko Ivanković, Mladenko Marijanović, Stjepan Šurkić, Dubravko Tokmačić i Mijo Vidović ❖ unos teksta: Davorka Terzić ❖ računalna priprema i tisak: "Grafopapir" Kiseljak, tel./fax: 030/ 879-761

SELO MOJE MALO (29)

SJENOKOS

Sjenokos se prostire na visoravni obrubljenoj crnogoričnom šumom i gravitira selu Pogar. Nalazi se na 5 km udaljenosti od Vareša. Ta je blizina pogodovala da se razvije u vikend-naselje, te s brojem od oko 60 vikendica zasigurno prednjači na općini.

Prema popisu stanovništva Sjenokos je posljednjih pedesetak godina bio ovako napučen:

1953.	105
1991.	116
Hrvati	81
Muslimani	3
Srbi	8
"Jugoslaveni"	11
Ostali	13

Trenutno na Sjenokosu u devet obitelji živi 27 stanovnika.

